

บทที่ 6

ฉาก

ความนำ

บันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น เป็นงานประพันธ์แบบร้อยแก้วที่มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวให้ดำเนินไปตามลำดับเหตุการณ์แบบมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด เพื่อนำเสนอแก่นหรือสารัตถะ (theme) ที่ต้องการสื่อสารบางอย่างโดยใช้เรื่องสั้นส่งผ่านมายังผู้อ่านในรูปแบบของนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องสัมผัสได้ การนำเสนอสารัตถะเช่นนี้ยังมีความเป็นปรัชญาที่ยากแก่การเข้าใจ และหากจะนำเสนอแต่แนวคิดที่เป็นนามธรรมล้วน ผลงานดังกล่าวอาจไม่จัดอยู่ในประเภทของบันเทิงคดี ดังนั้นการเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม สามารถทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ถึง ความมีอยู่จริงและเข้าถึงแก่นเหล่านั้นได้อย่างกระจ่างแจ้ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง นำเสนอองค์ประกอบที่เป็นสิ่งที่ปรากฏแก่มนุษย์ที่สัมผัสได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (the five senses) ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส โดยผ่านฉาก (setting) ของเรื่อง (Rozelle, 2005 : 76-96) ฉากจึงจัดว่าเป็นสื่อกลางที่ทำให้ระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ปรากฏ ดังนั้นฉากจึงมีหน้าที่สำคัญในการเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมในงานบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้นได้เป็นอย่างดี

ความหมายของฉาก

ฉาก หรือ “setting” สำหรับเรื่องสั้นค่อนข้างมีความหมายที่กว้าง ฉากเป็นสิ่งที่นักประพันธ์สมมุติขึ้นมาตามสภาพความเป็นจริงที่ควรจะมีและควรจะเป็น ตามเรื่องราวในท้องเรื่องช่วงใดช่วงหนึ่ง (Barnet, Burto, & Cain, 2008 : 152) ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ เช่น สถานที่โดยรอบได้แก่บ้านเรือน แม่น้ำ คูคลอง ต้นไม้ ทิวทัศน์ ถนนหนทาง วันเวลาในแต่ละช่วง หรือเวลาทางประวัติศาสตร์ เช่น ยุคสมัย อดีต ปัจจุบัน อนาคต กลางวัน กลางคืน ฤดูกาล สภาพอากาศที่หนาว ลม วังเวง สดชื่น แจ่มใส สลัว ครึ้ม หรือสิ่งประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ

เช่น ยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวก และยักรวมถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น อาชีพ สถานทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อาชีพ ศาสนา ศิลธรรม วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ (ซูทิพย์ เลหาวิเศษ, 2558 : 36-37, สุทัศน์ วงศ์กระบาถาวร, 2550 : 125; ยิวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544; Roberts & Zweig, 2014 : 238-239) นอกจากนี้ ยังรวมถึงอารมณ์ความรู้สึกอย่างเช่น ความรู้สึกเป็นเจ้าของ สามัญสำนึก ความรู้สึกผิดชอบ ชั่ว ดี ความลังเล การตัดสินใจและความสัมพันธ์กับผู้อื่น (ธัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539 : 190) ตลอดจนน้ำเสียงที่แสดงออกตามลักษณะอารมณ์ที่เกิดขึ้น เช่น น้ำเสียงโกรธ ดีใจ เสียใจ ร้องไห้ เคร่ำ เกรียน กรีดร้องหรือตะโกน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของฉากทั้งสิ้น และองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ของฉากในแต่ละแบบต้องมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ตัวละคร มุมมองการเล่าเรื่องและปมขัดแย้ง เป็นต้น (Hynes, 2014 : 118; Hamilton, 1923 : 101-107)

สรุปได้ว่า ฉาก หมายถึง องค์ประกอบโดยรอบที่ปรากฏในเรื่องสั้น ทั้งจากภายในตัวละคร ได้แก่ อารมณ์ความรู้สึกและความนึกคิด น้ำเสียง กริยาท่าทาง เป็นต้น และสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวละคร ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ วันเวลา ฤดูกาล ผู้คน ชุมชน ช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต สภาพเงื่อนไขของชีวิต สิ่งประดิษฐ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสำคัญของฉาก

งานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีนั้น ฉากเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้หากไม่มีฉากแล้ว เรื่องราวหรือเหตุการณ์อาจไม่มีการปะติดปะต่อกันได้อย่างลงตัว จะกลายเป็นเรื่องที่ขาดอรรถรสและลีลา ไม่สามารถสร้างความบันเทิงให้กับผู้อ่านได้ เรื่องราวหรือเหตุการณ์จะกลายเป็นการเสนอแนวคิดหรือหลักการบางอย่างแทนเท่านั้นเอง

ดังนั้นฉากจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเสริมให้เห็นถึงความสอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรมลักษณะนิสัยหรือความคิดเห็นของตัวละครที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและสิ่งแวดล้อมโดยรอบได้อย่างเหมาะสม (ภคพร พิลาบ, 2554 : 18; Hamilton, 1918 : 103; Williams, 1917 : 139-141) ฉากยังมีส่วนช่วยให้เหตุการณ์ต่าง ๆ น่าสนใจมากขึ้น และเรื่องราวมีความรู้ไปข้างหน้า ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดการเข้าถึงอารมณ์ (mood) ของตัวละครได้มากยิ่งขึ้น และยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองของตัวละครให้แสดงอารมณ์ความรู้สึกในแบบต่าง ๆ ออกมาได้อย่างเต็มที่ (Bruke, 2012 : 17; Grabo, 1913 : 37-45; Literary Terms, n.d.)

อีกทั้งยังได้เห็นถึงสภาพแวดล้อม และสถานภาพทางสังคมของตัวละครว่าเป็นเช่นไร ตัวละครมีบทบาทอย่างไรในเรื่อง ทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น อย่างเช่น ตัวละครทำอะไร อยู่ที่ไหน เมื่อไหร่ (Esenwein, 1909 : 160–161; Carpenter, n.d.) ตัวอย่างเช่นเรื่อง "The Lottery" โดย เซอร์ลีย์ แจ็คสัน (Shirley Jackson, 1916–1965) จากตอนต้นเรื่องผู้เล่าได้บรรยายฉากไว้ดังนี้

The morning of June 27th was clear and sunny, with the fresh warmth of a full-summer day; the flowers were blossoming profusely and the grass was richly green. The people of the village began to gather in the square, between the post office and the bank, around ten o'clock; in some towns there were so many people that the lottery took two days and had to be started on June 26th, but in this village, where there were only about three hundred people, the whole lottery took less than two hours, so it could begin at ten o'clock in the morning and still be through in time to allow the villagers to get home for noon dinner.

The children assembled first, of course. School was recently over for the summer, and the feeling of liberty sat uneasily on most of them; they tended to gather together quietly for a while before they broke into boisterous play, and their talk was still of the classroom and the teacher, of books and reprimands. Bobby Martin had already stuffed his pockets full of stones, and the other boys soon followed his example, selecting the smoothest and roundest stones; Bobby and Harry Jones and Dickie Delacroix—the villagers pronounced this name "Dellacroy"—eventually made a great pile of stones in one corner of the square and guarded it against the raids of the other boys. The girls stood aside, talking among themselves, looking over their shoulders at rolled in the dust or clung to the hands of their older brothers or sisters... (Warren, 1959 : 65)

จากเนื้อความที่ยกมาจะเห็นว่า ผู้เล่าเรื่องได้บรรยายฉากต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของสภาพภายในหมู่บ้าน ช่วงวันเวลาเกิดขึ้นที่ไหนเมื่อไหร่ สภาพอากาศ ณ ตอนนั้นเป็นอย่างไร สภาพบ้านเรือน สถานภาพแวดล้อมและชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างไร ทั้งยังได้เห็นภาพของผู้คนที่ใจจดใจจ่อและเตรียมตัวเข้าร่วมงานที่จะจัดขึ้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เรื่องราวและเหตุการณ์ มีชีวิตชีวาและทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับสิ่งที่บรรยายนั้นมีตัวตนอยู่จริง และจากที่ผู้อ่านได้เห็นภาพของฉากโดยรอบนั้นสามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตามตัวอักษรและเกิดอารมณ์ร่วมไปตลอดทั้งเรื่อง

สรุปได้ว่า ฉากมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บทบาทของตัวละครและเนื้อเรื่องมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจสถานการณ์ที่กำลังดำเนินไปอย่างมีสีสันเกิดความน่าติดตาม ทำให้เห็นพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับเรื่องราว

วัตถุประสงค์ของฉาก

การใช้ฉากในเรื่องสั้นมีจุดประสงค์ที่หลากหลายขึ้นอยู่กับนักประพันธ์ว่าจะใช้ฉากด้วยจุดประสงค์ใด โดยภาพรวมแล้วฉากถูกใช้เพื่อเป็นแรงพลังที่มีอิทธิพลทั้งด้านดีและด้านลบ ต่อมนุษย์ ความน่าสะพรึงกลัว อำนาจทำลายล้างของธรรมชาติ ความอ้างว้างและสิ้นหวัง (ทะเล) ความรุ่มร้อนสงบสุข (ป่าที่สวยงาม) เพื่อให้ผู้อ่านได้ตีความบุคลิกและลักษณะของตัวละครได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการใช้อุบายทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้ง่าย เข้าใจว่าตัวละครมีความรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น นอกจากนี้ยังสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วม และคล้อยตามกับเหตุการณ์ไปตลอดเรื่อง (ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 143-144; Hamilton, 1923 : 103-109; Williams, 1917 : 140-141; Esenwein, 1909 : 172)

ประเภทของฉาก

ฉากที่นักประพันธ์นิยมนำมาใช้ในผลงานของตนนั้น ตามที่บรรดานักวิชาการ อย่างเช่น ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544 : 141-142); สุทัศน์ วงศ์กระบากลาว (2550 : 146-150); ธีรญา สังขพันธ์านนท์ (2539 : 193); Rozelle, R. (2005 : 128-131) Wellek, R., & Warren, A. (1956 : 131); McKee, R. (1941 : 67-71); Hamilton, C. M. (1923 : 112-114); Williams, B. C. (1917 : 211-215, 241-254); Esenwein, J. B. (1909 : 161-172); Ramsay, R.

L. (1901 : 334–335) กล่าวเป็นแนวเดียวกันถึงลักษณะของฉากแต่ละประเภทสามารถสรุปได้ในประเด็นต่อไปนี้

1. **ฉากธรรมชาติ** ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ทิวทัศน์ มหาสมุทร ภูมิประเทศในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น เป็นสภาพทางธรรมชาติที่แวดล้อมและสิ่งมีชีวิตละครเข้าไปถึงเกี่ยวข้องจะมีอิทธิพลและมีพลังต่อการกระทำและคอยกำหนดพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของตัวละครได้อีกด้วย ดังนั้นบ่อยครั้งที่พบว่านักประพันธ์ใช้ฉากธรรมชาติมาเป็นปมปัญหาหรือความขัดแย้งให้กับตัวละครหลัก (Morrell, 2006 : 158–159) ตัวอย่างเช่นเรื่อง “The interlopers” โดย ซากิ (Saki, 1870–1916)

In a forest of mixed growth somewhere on the eastern spurs of the Carpathians, a man stood one winter night watching and listening, as though he waited for some beast of the woods to come within the range of his vision, and, later, of his rifle. But the game for whose presence he kept so keen an outlook was none that figured in the sportsman's calendar as lawful and proper for the chase; Ulrich von Gradwitz patrolled the dark forest in quest of a human enemy.

The forest lands of Gradwitz were of wide extent and well stocked with game; the narrow strip of precipitous woodland that lay on its outskirts was not remarkable for the game it harboured or the shooting it afforded, but it was the most jealously guarded of all its owner's territorial possessions. (Morley, 1930 : 502)

จากเนื้อความที่ยกมาจะเห็นได้ว่า นักประพันธ์ใช้ฉากธรรมชาติเป็นป่าและภูเขาได้อย่างเหมาะสมกับเรื่องนี้ ผู้เล่าเรื่องได้กล่าวถึงความขัดแย้งของจอร์จ (Georg) และ อุลริช (Ulrich) ที่พยายามหาโอกาสแก้แค้นถึงขั้นคิดเอาชีวิตกันเนื่องจากเรื่องที่ดิน วันหนึ่งเมื่อทั้งคู่ขึ้นไปล่าสัตว์บนภูเขาในป่าลึก จอร์จจึงสบโอกาสในการล้างแค้น แต่เกิดอุบัติเหตุทำให้ทั้งคู่ติดอยู่ในป่า เนื่องจากถูกกิ่งไม้หล่นทับทำให้ทั้งคู่ลืมเรื่องความแค้นและหาทางหลุดออกจากป่าแทน

การใช้ฉากเป็นป่าในการแก้แค้น มีความลึกลับและสมเหตุสมผลกับความเป็นจริง เพราะว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อจะทำเรื่องเลวร้ายย่อมไม่ต้องการให้ใครรู้

และตัวอย่างจากเรื่อง “What the Moon Brings” โดย ไฮเวิร์ด ฟิลิปส์ เลิฟคราฟท์ (Howard Phillips Lovecraft, 1890–1937) ดังนี้

...“I hate the moon – I am afraid of it – for when it shines on certain scenes familiar and loved it sometimes makes them unfamiliar and hideous.

It was in the spectral summer when the moon shone down on the old garden where I wandered; the spectral summer of narcotic flowers and humid seas of foliage that bring wild and many-coloured dreams. And as I walked by the shallow crystal stream, I saw unwonted ripples tipped with yellow light, as if those placid waters were drawn on in resistless currents to strange oceans that are not in the world. Silent and sparkling, bright and baleful, those moon-cursed waters hurried I knew not whither; whilst from the embowered banks white lotos-blossoms fluttered one by one in the opiate night-wind and dropped despairingly into the stream, swirling away horribly under the arched, carven bridge, and staring back with the sinister resignation of calm, dead faces”... (Lovecraft, 1923 : 984)

เรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาวคนหนึ่งที่อยู่คนเดียวและสิ้นหวังกับชีวิต เธอถึงพร้อมมาถึงความโดดเดี่ยวของตนเองภายใต้แสงจันทร์ที่ริมชายหาด จากการพรรณนาของเธอทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ดวงจันทร์และแสงที่สาดส่องจากดวงจันทร์ในยามค่ำคืนมีความระยิบระยับเมื่อกระทบกับระลอกคลื่นและสัมผัสได้ถึง ความเงียบสงบของสภาพแวดล้อมในบริเวณชายหาด

นักประพันธ์ใช้ฉากริมชายหาดและสภาพโดยรอบซึ่งสามารถช่วยให้อ่านเข้าถึงอารมณ์ที่สิ้นหวังของตัวละครจนต้องมานั่งริมหาดหาความสงบได้เป็นอย่างดี

2. ฉากสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น อาคารบ้านเรือน สะพาน ถนน วัสดุเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องมือทางเทคโนโลยี ยานพาหนะ เครื่องบิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นฉากเสริมให้ตัวละครมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ผู้อ่านสามารถตีความได้จากฉากเหล่านี้ที่ตัวละครเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น ตัวละครอาศัยอยู่กับครอบครัวที่กระท่อมปลายนา แสดงถึงความเป็นคนสมถะหรือความยากจน หรือตัวละครมี ยานพาหนะราคาแพงก้าวล้ำด้วยเทคโนโลยี ก็จะแสดงให้เห็นถึงความมีฐานะดี เป็นต้น ตัวอย่างเช่นเรื่อง “Home”¹ โดย อลิซ แอนน์ มุนโร (Alice Ann Munro, 1931-) ซึ่งมีเนื้อหา ตอนเริ่มเรื่อง ดังนี้

“ I come home as I have done several times in the past year, traveling on three buses. The first bus is large, air-conditioned, fast, and comfortable. People on it pay little attention to each other. They look out at the highway traffic, which the bus negotiates with superior ease. We travel west then north from the city, and after fifty miles or so reach a large, prosperous market and manufacturing town. Here with those passengers who are going in my direction, I switch to a smaller bus. It is already fairly full of people whose journey home starts in this town—farmers too old to drive any more, and farmers’ wives of all ages; nursing students and agricultural college students going home for the weekend; children being transferred between parents and grandparents. This is an area with a heavy population of German and Dutch settlers, and some of the older people are speaking in one or another of those languages. On this leg of the trip you may see the bus stop to deliver a basket or a parcel to somebody waiting at a farm gate.”... (Munro, n.d.)

ผู้เล่าเรื่องได้บรรยายถึงสภาพการเดินทาง ด้วยการใช้รถโดยสารประจำทางที่ต้องต่อรถถึงสามช่วงเพื่อกลับไปเยี่ยมบิดาที่ไม่ค่อยสบายและแม่เลี้ยงที่อาศัยอยู่ในกระท่อมปลายนา

¹ ได้รับรางวัลโนเบลด้านวรรณคดี (Nobel Prize for Literature) เมื่อปี ค.ศ. 2013

เก่า ๆ จากสิ่งประดิษฐ์ที่เห็นในเรื่องนี้คือ รถโดยสารประจำทาง และสภาพการจราจรบนท้องถนนที่ติดขัด

ตัวละครเลือกใช้การเดินทางด้วยวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถตีความจากเหตุการณ์นี้ได้ว่าฐานะทางครอบครัวอาจไม่ค่อยดีนัก ตัวละครอาจไม่มีทางเลือกในการเดินทางด้วยวิธีอื่นที่สะดวกและรวดเร็วกว่า จึงต้องยอมรับกับสภาพในการเดินทางแบบนี้ ตลอดจนฉากที่บรรยายถึงบ้านเกิดของตัวละครตั้งอยู่ที่ปลายนา ยังเป็นสิ่งยืนยันถึงสถานะทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

3. ฉากกาลเวลาและยุคสมัย ได้แก่ การระบุเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัน เดือน ปี ช่วงเช้า บ่าย ค่ำ กลางวันหรือกลางคืน และยังรวมถึงยุคสมัย (Quinn, 2006 : 384) เช่น อดีต ปัจจุบัน อนาคต หรือวันเวลาในประวัติศาสตร์ นักประพันธ์สามารถเลือกวันเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเหตุการณ์ สามารถนำเสนอฉากที่เป็นกาลเวลาหรือยุคสมัยโดยตลอดทั้งเรื่องหรือบางช่วงบางตอน เรื่องสั้นทุกเรื่องจะมีการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังตามปฏิทิน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจตัวละครโดยอาศัยฉากในเรื่อง ทำให้เห็นพัฒนาการหรือการรุดหน้าของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับเวลา และยังรวมถึงภพภูมิที่อยู่ในมิติอื่นตามความเชื่อ เช่น นรก สวรรค์ โลกของพระเจ้าหรือของซาตาน นอกจากนี้อาจมีการใช้ลำดับเวลาในเชิงจิตวิทยา (ธัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539) เช่น เมื่อตัวละครต้องเผชิญกับเรื่องเลวร้าย เรื่องที่ทุกข์ทรมาน หรือตัวละครต้องรอดอกยคนรักที่จากกันโดยไม่รู้เมื่อไหร่จะได้พบกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าวันเวลาดังกล่าวช่างยาวนานเหลือเกิน แต่ช่วงเวลาแห่งความสุขช่างผ่านไปเร็วมาก ตัวอย่างจากเรื่องสั้น “Aristotle and the Gun” โดย ลียง สปาร์ก เดอ แคมป์ (Lyon Sprague de Camp, 1907–2000) เนื้อหาบางช่วง ดังนี้

...“After study of Sarton and other historians of science, I picked Aristotle. You have heard of him, have you not? He existed in your world just as he did in mine. In fact, up to Aristotle's time our worlds were one and the same.

Aristotle was one of the greatest minds of all time. In my world, he was the first encyclopedist; the first man who tried to know everything, write down everything, and explain everything. He did much good original scientific work, too, mostly in biology.

However, Aristotle tried to cover so much ground, and accepted so many fables as facts, that he did much harm to science as well as good. For, when a man of such colossal intellect goes wrong, he carries with him whole generations of weaker minds who cite him as an infallible authority. Like his colleagues, Aristotle never appreciated the need for constant verification. Thus, though he was married twice, he said that men have more teeth than women. He never thought to ask either of his wives to open her mouth for a count. He never grasped the need for invention and experiment.

Now, if I could catch Aristotle at the right period of his career, perhaps I could give him a push in the right direction.

When would that be? Normally, one would take him as a young man. But Aristotle's entire youth, from seventeen to thirty-seven, was spent in Athens listening to Plato's lectures. I did not wish to compete with Plato, an overpowering personality who could argue rings around anybody. His viewpoint was mystical and anti-scientific, the very thing I wanted to steer Aristotle away from. Many of Aristotle's intellectual vices can be traced back to Plato's influence.

I did not think it wise to present myself in Athens either during Aristotle's early period, when he was a student under Plato, or later, when he headed his own school. I could not pass myself off as a Hellene, and the Hellenes of that time had a contempt for all non-Hellenes, who they called "barbarians." Aristotle was one of the worst offenders in this respect. Of course this is a universal human failing, but it was particularly virulent among Athenian intellectuals. In his later Athenian period, too, Aristotle's ideas would probably be too set with age to change.

I concluded that my best chance would be to catch Aristotle while he was tutoring young Alexander the Great at the court of Philip the Second of Macedon. He would have regarded Macedon as a backward country, even though the court spoke Attic Greek. Perhaps he would be bored with bluff Macedonian stag-hunting squires and lonesome for intellectual company. As he would regard the Macedonians as the next thing to barbaroi, another barbarian would not appear at such a disadvantage there as at Athens”... (Camp, n.d.)

เรื่องนี้โดยย่อกล่าวถึงนักฟิสิกส์ที่สร้างเครื่องย้อนเวลากลับไปอดีตเป็นเวลา 9 สัปดาห์ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ในอดีตในยุคของพระเจ้าฟิลิปที่ 2 (Philip II) แห่งแมคซิโดน (Macedon) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อริโตเติล (Aristotle) มีชีวิตอยู่และเป็นครูสอนให้กับพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ (Alexander) เขาได้ปลอมตัวเป็นนักปรัชญาชาวอินเดียโบราณ คือ ชานดรา และ ชานโดส แห่งเมืองปาฏลีบุตร (Chandra and Sandos of Pataliputra) และปลอมเป็นชานดราส (Zandras) ของกรีกอีกด้วย

นักประพันธ์นำเสนอฉากเหตุการณ์ทั้งในยุคปัจจุบันที่ตัวละครมีชีวิตอยู่ และฉากในยุคสมัยโบราณที่เขาอยาก رؤ้อยากเห็น โดยใช้เครื่องย้อนเวลาไปศึกษาเรื่องราวของนักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ของโลก

4. ฉากบรรยายภาค ได้แก่ ฉากที่เป็นสภาพอากาศ เช่น อากาศสดใส อากาศมืดครึ้ม ลมพัด พายุกระหน่ำ ร้อน หนาว ฤดูกาลต่าง ๆ หรือบรรยายภาคลึกลับ น่ากลัว การเลือกใช้ฉากบรรยายภาคนั้นว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม (Morrell, 2006 : 159-160) เช่น ตัวละครอาจหลงเข้าไปในสถานที่ลึกลับ การบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครที่กำลังหวาดระแวงหรือหวาดกลัวเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ดังนั้นควรบรรยายบรรยายภาค ณ สถานที่แห่งนั้นเป็นอย่างไร มีความน่ากลัวอย่างไรประกอบด้วย ตัวอย่างเช่นเรื่อง “The Little Match Girl” โดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน (Hans Christian Andersen, 1805-1875) จากตอนเปิดเรื่องนักประพันธ์ได้บรรยายฉากเกี่ยวกับสภาพอากาศไว้ ดังนี้

“In a corner formed by two houses, of which one advanced more than the other, she seated herself down and covered together. Her little feet she had drawn close up to her, but she grew colder and colder, and to go home she did not venture, for she had not sold any matches and could not bring a farthing of money: from her father she would certainly get blows, and at home it was cold too, for above her she had only the roof, through which the wind whistled, even though the largest cracks were stopped up with straw and rags.” (The Hans Christian Andersen Center, n.d.)

ผู้อ่านจะเห็นฉากของความเหน็บหนาวที่เกิดจากสภาพอากาศในช่วงฤดูหนาว และอยู่ในช่วงสิ้นปีในวันคริสต์มาส แม้แต่บ้านเรือนยังปกคลุมไปด้วยหิมะ นักประพันธ์บรรยายถึงฉากในเรื่องนี้ช่วยเสริมให้ความหนาวมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ย้ำให้เห็นว่าสภาพอากาศ ณ เวลานั้นมีความเลวร้ายและรุนแรงเพียงใด

5. ฉากสถานภาพและสภาพชีวิตของตัวละคร ได้แก่ กิจวัตรประจำวันในแต่ละช่วงเวลา เช่น เช้า สาย บ่าย ค่ำ ทำอะไรที่ไหนอย่างไร วิธีในการดำเนินชีวิตอย่างไร เรียบง่าย ฟุ่มเฟือย หรุหร่า หรือการประกอบอาชีพ เช่น ทหาร ตำรวจ นักธุรกิจ นักการเมือง ตลอดจนงานการมียศถาบรรดาศักดิ์และสถานะทางสังคม เช่น มียศเป็น พันโท พันเอก นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีเชื้อราชวงศ์ และแม้กระทั่งสถานภาพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือครอบครัว เช่น คู่รัก สามีภรรยา ลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือ มิตรสหาย ศัตรูคู่อริ (Morrell, 2006 : 155) ตัวอย่างเช่นจากเรื่อง “What Happened to the Baby?” โดย ซินเธีย โอซิกค์ (Cynthia Ozick, 1928-) เหตุการณ์ช่วงต้นเรื่อง ดังนี้

Uncle Simon was not really my uncle. He was my mother’s first cousin, but out of respect, and because he belonged to an older generation, I was made to call him uncle. My mother revered him. “Uncle Simon,” she said, “is the smartest man you’ll ever know.” He was an inventor, though not of mundane things like machines, and he

had founded the League for a Unified Humanity. What Uncle Simon had invented—and was apparently still inventing, since it was by nature an infinite task—was a wholly new language, one that could be spoken and understood by everyone alive. He had named it GNU, after the African antelope that sports two curved horns, each one turned toward the other, as if striving to close a circle. He had traveled all over the world, picking up roots and discarding the less-common vowels. He had gone to Turkey and China and many countries in South America, where he interviewed Indians and wrote down, in his cryptic homemade notation, the sounds they spoke. In Africa, in a tiny Xhosa village nestled in the wild, he was inspired by observing an actual yellow-horned gnu. And still, with all this elevated foreign experience, he lived, just as we did, in a six-story walkup in the East Bronx, in a neighborhood of small stores, many of them vacant. In the autumn the windows of one of these stores would all at once be shrouded in dense curtains. Gypsies had come to settle in for the winter. My mother said it was the times that had emptied the stores. My father said it was the Depression. I understood it was the Depression that made him work for a firm cruel enough to send him away from my mother and me. (Ozick, n.d.)

ผู้บรรยายได้เล่าถึงความสัมพันธ์ภายในเครือญาติระหว่างลุงกับหลานคนหนึ่ง หลานได้บรรยายถึงลุงไซมอน (Simon) ว่าเป็นนักประดิษฐ์ที่ดูเหมือนจะบ้า ๆ บอ ๆ ชอบการท่องเที่ยวไปทั่วโลก ชอบจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ และประดิษฐ์สิ่งของแปลก ๆ ทำให้เห็นถึงสภาพชีวิตของลุงที่ชอบใช้ชีวิตอย่างอิสระทำในสิ่งที่ตนเองรัก แม้ว่าคนรอบข้างจะไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมดังกล่าว

6. จากสถานภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม ได้แก่ สิ่งที่ตัวละครมีต่อศาสนาหรือลัทธิ ความเชื่อแบบใดแบบหนึ่ง การตกอยู่ภายในจารีตประเพณีและการต้องยอมรับค่านิยมในสังคมที่ปฏิบัติสืบกันมา ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่มีต่อสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม

ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรับผิดชอบ ความเห็นแก่ตัว ความไม่ยุติธรรม ความเอารอด เอาเปรียบ อิจฉาริษยา การตกอยู่ในสภาพจำยอม เป็นต้น (Morrell, 2006 : 164-165) สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นฉากเช่นเดียวกันและเป็นสิ่งที่จะทำให้ตัวละครมีความสมบูรณ์และมีความสมจริง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกได้ถึงความเป็นอยู่จริง สามารถสัมผัสได้และพบเจอได้ในชีวิตจริง ตัวอย่างเช่นจากเรื่อง “The Lottery” โดยเชอร์ลีย์ แจ็คสัน (Shirley Jackson) ซึ่งในช่วงพิธีจับสลากผู้ที่โชคดีจับได้ใบที่มีจุดสีดำ ได้แสดงปฏิกิริยา ดังนี้

...“People began to look around to see the Hutchinsons. Bill Hutchinson was standing quiet, staring down at the paper in his hand. Suddenly. Tessie Hutchinson shouted to Mr. Summers. "You didn't give him time enough to take any paper he wanted. I saw you. It wasn't fair!"

"Be a good sport, Tessie." Mrs. Delacroix called, and Mrs. Graves said, "All of us took the same chance."

"Shut up, Tessie," Bill Hutchinson said.

"Well, everyone," Mr. Summers said, "that was done pretty fast, and now we've got to be hurrying a little more to get done in time." He consulted his next list. "Bill," he said, "you draw for the Hutchinson family. You got any other households in the Hutchinsons?"

"There's Don and Eva," Mrs. Hutchinson yelled. "Make them take their chance!"

" Daughters draw with their husbands' families, Tessie," Mr. Summers said gently. "You know that as well as anyone else."

"It wasn't fair," Tessie said.

"I guess not, Joe." Bill Hutchinson said regretfully. "My daughter draws with her husband's family; that's only fair. And I've got no other family except the kids."... (Warren, 1959 : 70)

จากเนื้อความจะเห็นได้ว่าตัวละครที่จับสลากได้ตกอยู่ภายใต้สภาพความกดดันและไม่พร้อมที่จะยอมรับกฎเกณฑ์ที่ยึดถือปฏิบัติกันเป็นประจำทุกปีที่ต้องมีการจับสลากเพื่อหาตัวแทนในการสังเวชชีวิตด้วยการปาก้อนหินใส่จนตาย ประเพณีดังกล่าวในปีล่าสุด ผู้ที่จับได้รู้สึกว่าจะไม่มีความยุติธรรม และไม่ควรมีประเพณีเช่นนี้ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้นอกจากยอมรับในสภาพ เพราะไม่มีใครออกมาคัดค้าน ยิ่งไปกว่านั้นทุกคนกลับยินดีและรอคอยที่จะให้มีประเพณีเช่นนี้ในปีถัดไป

7. ฉากน้ำเสียงและอารมณ์ ได้แก่ การแสดงน้ำเสียงตามอารมณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงตามสถานการณ์ของตัวละครที่สามารถรับรู้ได้ชัดเจนและรวดเร็ว จะแสดงผ่านออกมาทางน้ำเสียงเป็นอันดับแรก และจากนั้นอาจจะตามมาด้วยลักษณะอาการปฏิกิริยาทางกาย (Hynes, 2014 : 119; Morrell, 2006 : 157) เช่น น้ำเสียงไพเราะนุ่มนวล แสดงถึงตัวละครอยู่ในช่วงอารมณ์ปกติหรือมีความสุข น้ำเสียงหยาบคาย น้ำเสียงที่สูง แสดงถึงอารมณ์ไม่พอใจหรือกำลังโกรธ น้ำเสียงสะอื้นสิ้นเครื่องแสดงถึงอารมณ์เศร้าหรือมีความทุกข์ เป็นต้น การใช้ น้ำเสียงที่เหมาะสมกับอารมณ์จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นและเข้าใจถึงฉาก ณ ขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร และสามารถตีความอุปนิสัยความนึกคิดของตัวละครได้ว่าเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะเช่นไร เช่น จากเรื่อง “The Last Tea” โดย โดโรธี พาร์กเกอร์ (Dorothy Parker, 1893–1967) จากตอนต้นเรื่องมีการดำเนินเรื่อง ดังนี้

"Guess I must be late," he said. "Sorry you been waiting."

"Oh, goodness!" she said. "I just got here myself, just about a second ago. I simply went ahead and ordered because I was dying for a cup of tea. I was late, myself. I haven't been here more than a minute."

"That's good," he said. "Hey, hey, easy on the sugar — one lump is fair enough. And take away those cakes. Terrible! Do I feel terrible!"

"Ah," she said, "you do? Ah. Whadda matter?"

"Oh, I'm ruined," he said. "I'm in terrible shape."

"Ah, the poor boy," she said. "Was it feelin' mizzable? Ah, and it came way up here to meet me! You shouldn't have done that — I'd

have understood. Ah, just think of it coming all the way up here when it's so sick!"

"Oh, that's all right," he said. "I might as well be here as any place else. Any place is like any other place, the way I feel today. Oh, I'm all shot." (Adams, 1942 : 232)

การสนทนาของตัวละครทั้งสองคนแม้จะพูดคุยกันด้วยน้ำเสียงธรรมดา จากเนื้อหาประโยคคำพูดทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงความโหดของทั้งคู่ที่ต่างคนจะคุยข่มกันเพื่อให้ตัวเองดูดี และจากตัวอย่างเรื่อง “Hills Like White Elephants” โดย เฮอร์เนสท์ เฮมิงเวย์ (Ernest Miller Hemingway, 1899–1961) ดังนี้

The girl looked across at the hills.

"They're lovely hills," she said. "They don't really look like white elephants. I just meant the coloring of their skin through the trees." "Should we have another drink?"

"All right."

The warm wind blew the bead curtain against the table.

"The beer's nice and cool," the man said.

"It's lovely," the girl said.

"It's really an awfully simple operation, Jig," the man said. "It's not really an operation at all."

The girl looked at the ground the table legs rested on.

" I know you wouldn't mind it, Jig. It's really not anything. It's just to let the air in."

The girl did not say anything.

"I'll go with you and I'll stay with you all the time. They just let the air in and then it's all perfectly natural."

"Then what will we do afterward?"

"We'll be fine afterward. Just like we were before."

"What makes you think so?"

"That's the only thing that bothers us. It's the only thing that's made us unhappy."

The girl looked at the bead curtain, put her hand out and took hold of two of the strings of beads.

"And you think then we'll be all right and be happy."

"I know we will. You don't have to be afraid. I've known lots of people that have done it." (Hemingway, 1938 : 372–373)

จากการพูดคุยกันของคู่รักคู่นี้แม้จะพูดคุยกันด้วยภาษาที่เรียบง่าย ไม่แสดงอารมณ์อย่างเด่นชัด แต่น้ำเสียงของฝ่ายชายทำให้หญิงสาวตกอยู่ในสถานการณ์ที่ขมขื่น ภาวะอันหนักอึ้งที่ฝ่ายชายไม่ต้องการลูกที่อยู่ในครรภ์และให้ฝ่ายหญิงไปทำแท้ง ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ถึงความเห็นแก่ตัวและการขาดความรับผิดชอบต่อการกระทำของฝ่ายชาย

สรุปได้ว่า ฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นโดยทั่วไปมีดังนี้ 1) ฉากที่เป็นธรรมชาติ คือ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ 2) ฉากสิ่งประดิษฐ์ คือ สิ่งที่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นมา 3) ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย 4) ฉากที่เป็นสภาพบรรยากาศ คือ สภาพอากาศที่ปรับเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา 5) ฉากสถานภาพและสภาพชีวิต คือ สภาพเงื่อนไขของมนุษย์ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน สังคม 6) ฉากสภาพเงื่อนไขเชิงนามธรรม คือ ทศนคติ อุดมการณ์ ค่านิยมและความเชื่อ 7) ฉากสภาพทางการแสดงออกทางกายและวาจา

กลวิธีในการสร้างฉาก

การสร้างฉากแบบใดแบบหนึ่งในผลงานควรพิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมกับตัวละคร หากกำหนดฉากได้อย่างเหมาะสมแล้วจะช่วยเสริมให้เรื่องเด่นชัดขึ้นทั้งในด้านเนื้อหาและบทบาทของตัวละคร สำหรับการสร้างฉากนั้นจำแนกออกได้ตามที่นักวิชาการ เช่น ชูทิพย์ เลหาวิเศษ (2558 : 37); ภาคพร พิลาบ (2554 : 18); สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550 : 146–150); Rozelle, R. (2005 : 1–15, 139–148); และ Morrell, J. P. (2006 : 151–170) กล่าวเป็นแนวเดียวกันถึงกลวิธีในการสร้างฉาก สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. **ฉากที่เป็นธรรมชาติ** คือ การนำเอาฉากที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เช่น ฝนป่า แม่น้ำ มหาสมุทร ดวงจันทร์ พระอาทิตย์ ลัทธิประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการนำฉากที่เป็นธรรมชาติเหล่านี้มาใช้ประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจของธรรมชาติที่แฝงอยู่ในตัวเอื่อย่อมส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของตัวละครทั้งในด้านบวกและด้านลบได้เป็นอย่างดี ทำให้เข้าใจอุปนิสัยและบทบาทของตัวละครในเรื่องได้ดีมากยิ่งขึ้น เช่น ความเกรี้ยวกราดของมหาสมุทรที่เกิดจากความวิปริตของพายุ สร้างความสะพรึงกลัวและอันตรายให้กับผู้อ่าน หากนักประพันธ์นำเสนอให้ตัวละครนั้นใช้ความมุ่งมั่นและใช้กลวิธีอันชาญฉลาด เพื่อฟันฝ่ามหาสมุทรที่บ้าคลั่งนั้นไปได้ สิ่งนี้ย่อมทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงการใช้สติปัญญาและจิตใจอันแน่วแน่ของตัวละครที่สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของพลังธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ลมพายุโหมกระหน่ำ แสงอาทิตย์ที่ร้อนระอุ ย่อมแสดงถึงความโหดร้ายของธรรมชาติที่ต้องการแบ่งแยกมนุษย์ออกจากตน หรือทะเลที่เงียบสงบ สายลมพัดโบกเย็นสบาย ท้องทุ่งที่เบ่งบานไปด้วยมวลดอกไม้บานาพันธุ์ ย่อมแสดงถึงความสงบร่มเย็นและความสวยงามที่มนุษย์สามารถอยู่รวมได้อย่างฉันทมิตร เช่นเรื่อง “The interlopers” โดย ซากิ (Saki) นักประพันธ์ใช้ฉากของป่าบนภูเขาได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละครที่พยายามหาโอกาสแก้แค้นเพื่อนที่มีความแค้นส่วนตัวเรื่องที่ดินเขาได้ จึงสบโอกาสขณะขึ้นไปล่าสัตว์ในป่า ซึ่งเป็นสถานที่ไม่มีใครรู้เห็น สามารถปิดบังเรื่องที่เขาคิดจะฆ่าเพื่อนบ้านของเขาได้ นอกจากนี้นักประพันธ์ยังใช้ฉากของกิ่งไม้ที่หล่นทับตัวละครทั้งสองคน และติดอยู่ด้วยกันทำให้ทั้งคู่ได้มีเวลาพูดคุยปรับความเข้าใจกันจนทำให้สลายความแค้นและช่วยกันหาทางหลุดออกจากกิ่งไม้ที่หล่นทับอยู่ และจากเรื่อง “Hills Like White Elephants” โดย เออร์เนสต์ เฮมิงเวย์ (Ernest Hemingway) ตลอดทั้งเรื่องเหตุการณ์เกิดขึ้น ณ สถานีรถไฟแห่งหนึ่งในสเปนที่ซึ่งตัวละครไปรอขึ้นรถไฟ นักประพันธ์ใช้ฉากหลังสถานีรถไฟเป็นภูเขาสูงใหญ่ ซึ่งตัวละครในเรื่องได้พูดเปรียบภูเขาสูงดังกล่าวเหมือนกับข้างเฟือก ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ตนเองต้องแบกรับเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ เนื่องจากฝ่ายชายอยากให้ไปทำแท้งในขณะที่ตนเองอยากเก็บไว้ แต่การที่ฝ่ายชายไม่เห็นด้วยทำให้เหมือนกับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียใจและเป็นภาระอันหนักอึ้งว่าจะหาทางออกอย่างไร นักประพันธ์ได้เปรียบเทียบครรภ์ของผู้หญิงกับข้างเฟือก เนื่องจากข้างเฟือกตามความเชื่อของชาวตะวันตกแล้วถือว่าเป็นภาระและเป็นสิ่งเลอค่า ผู้ที่มีไว้ครอบครองต้องอยู่ในฐานะภักดิ์ต่อนั้นและหากภักดิ์มอบให้ใครผู้หนึ่ง

ต้องดูแลมันเป็นอย่างดี มิเช่นนั้นอาจต้องโทษได้ การใช้ฉากธรรมชาติของภูเขาและเปรียบกับช่างเผือกนั้นถือว่าสามารถสื่อความรู้สึกของตัวละครออกมาได้อย่างแยบยล

2. ฉากที่สร้างขึ้นหรือมนุษย์สร้างขึ้น คือ การนำฉากที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นฝีมือของมนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น ถนน ยานพาหนะ ดีกระฟ้า อาคารและสภาพภายในสำนักงาน ห้องปฏิบัติการ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือสภาพความเป็นอยู่ ชุมชน กลุ่มคน เป็นต้น เช่น การใช้ฉากห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ที่เพียบพร้อมไปด้วยเทคโนโลยี ใช้เครื่องมือและตรวจวินิจฉัยหรือผ่าตัดด้วยระบบคอมพิวเตอร์หรือการรวมตัวกันของฝูงชนเพื่อประท้วง การใช้ฉากแบบนี้ทำให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึง ความสมจริงและอาจเข้าใจได้ว่าฉากดังกล่าวมีอยู่จริง เช่น เรื่อง “Aristotle and the Gun” โดย ลียง สปาร์ก เดอ แคมป์ (Lyon Sprague de Camp) เรื่องนี้นักประพันธ์ได้นำเสนอเหตุการณ์ในสองยุค คือยุคแห่งพัฒนาการทางเทคโนโลยีและยุคโบราณ ตัวละครหลักเป็นนักฟิสิกส์ได้คิดค้นและประดิษฐ์เครื่องย่นเวลา สิ่งประดิษฐ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นแม้อาจดูเหมือนว่าเป็นสิ่งไกลเกินจินตนาการและเป็นไปไม่ได้ แต่ปัจจุบันด้วยหลักการทฤษฎีทางฟิสิกส์แล้วถือว่ามีความเป็นไปได้และในอนาคตมนุษย์อาจสามารถสร้างเครื่องมือลักษณะนี้ได้จริง และจากตัวอย่างเรื่อง “The Lottery” โดยเซอร์ลีย์ แจ็คสัน (Shirley Jackson) การใช้ฉากของสภาพชุมชนที่อยู่ในชนบทแห่งหนึ่ง บ้าน สถานที่ราชการ บริเวณลานภายในหมู่บ้าน ธนาคาร ที่อยู่กันอย่างสงบสุข เป็นหมู่บ้านที่เงียบสงบ ไม่วุ่นวาย ผู้คนสามารถมาร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในลานหมู่บ้านได้ ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าเป็นฉากที่พบเจอมีอยู่ในชีวิตประจำวันในชุมชนทั่วไป

3. ฉากที่สร้างด้วยกาลเวลาและยุคสมัย คือ การนำเอาสิ่งสมมุติ อิงเหตุการณ์หรือเรื่องจริงโดยระบุวันเวลายุคสมัยที่ชัดเจน เช่น เกิดขึ้นในวันใดวันหนึ่ง ช่วงเวลาเช้า สาย หรือค่ำ หรืออาจเป็นยุคสมัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับข้อเท็จจริง จะทำให้เรื่องดังกล่าวเกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น เรื่องสั้นในลักษณะนี้จะจัดอยู่ในประเภทเรื่องสั้นสมจริง (Realistic) เช่น เรื่องสั้นประเภท สงคราม เหตุการณ์ทางการเมือง หรือประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. ฉากสร้างจากบรรยากาศ คือ การระบุสภาพบรรยากาศเพื่อให้เป็นเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญในเรื่อง ซึ่งอาจนำเอาเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับสภาพอากาศที่เลวร้ายในอดีตมาเป็นฉากหลักของเรื่อง เช่น ภัยสึนามิ พายุทอนาโด น้ำท่วมใหญ่ สงคราม เป็นต้น ตัวละครเข้าไปมีบทบาทและอยู่ในเหตุการณ์ครั้งนั้น ต้องแก้ปัญหาและอุปสรรคจากสภาพบรรยากาศที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอด

5. **ฉากสร้างจากสภาพชีวิตของตัวละคร** คือ ฉากที่นำเสนออัตชีวประวัติของตัวละครซึ่งอาจมีเค้าโครงเรื่องจริงหรือแต่งขึ้นเองทั้งหมด เพื่อต้องการถ่ายทอดแง่มุมชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ กิจวัตรประจำวัน สถานภาพทางสังคม สิ่งที่ต้องพบเจอ นักประพันธ์ต้องสร้างให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมและสัมผัสได้ถึงความเป็นอยู่จริง

6. **ฉากสร้างจากสถานภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม** เป็นการนำเอาหลักวิถีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ มนุษยธรรม คุณความดี อารมณ์ความรู้สึกที่ไม่สามารถจับต้องได้ มาสร้างให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจง่ายขึ้นด้วยการใช้บุคลาธิษฐานหรือสัญลักษณ์บางอย่างที่เป็นสากลแทนสิ่งเหล่านี้ เช่น นักบวชแทนความดี ซานตานหรือแม่มดแทนความชั่ว แพะแทนความไม่ยุติธรรม และผู้พิพากษาแทนความยุติธรรม เป็นต้น

7. **ฉากสร้างจากน้ำเสียงและอารมณ์** เป็นการสร้างฉากที่เน้นสื่อออกมาโดยผ่านทางภาษาสนทนาของตัวละคร นักประพันธ์ต้องใช้น้ำเสียงของตัวละครให้สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การใช้เสียงสูง ต่ำ เสียงสะอื้น น้ำเสียงดีใจ เสียใจ ตกใจ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องเกิดความน่าติดตามไปตลอดจนจบเรื่อง เช่น “Hills Like White Elephants” โดย เออร์เนสต์ เฮมิงเวย์ (Ernest Hemingway) นักประพันธ์ใช้น้ำเสียงและอารมณ์ของตัวละครในการนำเสนอเรื่องราวตลอดเรื่อง ผู้อ่านจะรับรู้ได้ถึงอารมณ์เศร้า ภาวะที่หนักและหมดหวัง ผ่านน้ำเสียงจากการสนทนา

สรุปได้ว่า ฉากในเรื่องสั้นสามารถใช้สภาพแวดล้อมที่เป็นฉากธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองหรือสร้างโดยมนุษย์ รวมทั้งสภาพบรรยากาศ สภาพชีวิตของบุคคลและสภาพทางนามธรรมตลอดจนน้ำเสียงและอารมณ์ มาเสริมให้เรื่องสั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์และวิจารณ์ฉาก

การวิเคราะห์และวิจารณ์ฉากเพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ปรากฏในเรื่องโดยตลอดทั้งเรื่อง นักประพันธ์ต้องการที่จะบอกเล่ารายละเอียดและให้ความสำคัญไว้มากน้อยเพียงใด ฉากในเรื่องแต่ละช่วงจะมีความสำคัญมากน้อยต่างกัน บางช่วงฉากเป็นเพียงองค์ประกอบรวมอย่างผิวเผินที่ไม่มีความหมายอะไรมากนักกับเรื่องราว และไม่มีผลต่อการพฤติกรรมหรือการกระทำของตัวละครแต่อย่างใด แต่บางช่วงฉากกลับมีความสำคัญอย่างยิ่งกับเหตุการณ์และเรื่องราว โดยเฉพาะเรื่องสั้นที่เน้นโครงเรื่องหรือเน้นเรื่องราวเหตุการณ์ นักประพันธ์จำเป็นต้องใส่รายละเอียดต่าง ๆ ให้ฉากมีความเด่นชัดให้มากที่สุดจึงจะทำให้ผู้อ่านเกิด

ความรู้สึกคล้อยตามไปกับเรื่องราวและไม่สร้างความสับสน (ยูวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 144; ธีัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539 : 193-195; James, 2011 : 33-35; Barnet, Burto, & Cain, 2008 : 201)

นอกจากนี้ ควรพิจารณาในเรื่องความน่าเชื่อถือของฉาก แม้ว่าเรื่องสั้นหลายประเภทไม่ให้ความสำคัญกับฉากที่ต้องมีความสมจริง แต่สำหรับเรื่องสั้นประเภทลัทธินิยม (Realism) นักประพันธ์จำเป็นต้องใช้ฉากที่มีความสมจริงเท่านั้น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้อ่าน ฉากที่ใช้จะต้องมีความถูกต้องและใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตของมนุษย์มากที่สุด เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกได้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ประเด็นต่อมาควรพิจารณาในด้านตัวละครกับฉากในบางช่วงบางตอน ฉากจะเป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครได้เป็นอย่างดี บุคลิกของตัวละครที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาจะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายนอกเช่นกัน (สุทัศน์ วงศ์กระบาถาวร, 2550 : 160; Rozelle, 2005 : 121-122, 131-135) ดังนั้นการใช้ฉากที่มีความสอดคล้องกับตัวละครจะทำให้เรื่องสั้นดังกล่าวมีความสมบูรณ์ และดำเนินเรื่องได้อย่างราบรื่นไม่สร้างความสับสนให้กับผู้อ่าน ควรพิจารณาเรื่องบรรยากาศด้านอารมณ์ (Mood) ของตัวละครประกอบด้วยเช่นกัน ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับอารมณ์ของตัวละคร (Rozelle, 2005 : 10-11; Grabo, 1913 : 37-50) เช่น อารมณ์สุขใจหรือดีใจใช้บรรยากาศสดใส สว่าง มีลมพัดเบา ๆ อารมณ์เศร้าหรือเสียใจใช้บรรยากาศอึมครึม สลัว หรือเงียบสงบ อารมณ์ประหลาดหรือตกใจใช้บรรยากาศที่มีแสงจ้า มีเสียงอึกทึก ลมแรง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ ของเรื่องสั้น เช่น โครงเรื่อง (plot) การสนทนา (dialogue) ความขัดแย้ง (conflict) เหตุการณ์ทวีความรุนแรง (rising action) วิกฤตการณ์ (crisis) หรือ เหตุการณ์ผ่อนคลาย/จุดคลายปม (climax) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นักประพันธ์จำเป็นต้องใช้ฉากให้มีความเหมาะสมกันจึงจะสามารถทำให้ดึงดูดความสนใจ ชวนให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นและติดตามไปตลอดทั้งเรื่อง

ตัวอย่างเช่นเรื่อง "There Will Come Soft Rains" ประพันธ์โดย เรย์ แบริดบิวรี (Ray Bradbury, 1920-2012) เป็นเรื่องราวเหตุการณ์ในอนาคต ปี ค.ศ. 2026 เกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามล้างโลกที่มนุษย์ต้องสูญพันธุ์ไปในเวลานั้น มีบ้านหลังหนึ่งที่รอดจากการถูกทำลายบางส่วน ซึ่งภายในมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตั้งระบบให้ทำงานกิจวัตรประจำวันเพื่อรับใช้มนุษย์ที่อาศัยอยู่ภายในบ้าน นักประพันธ์นำเสนอฉากภายในบ้าน ดังนี้

In the living room the voice-clock sang, Tick-tock, seven o'clock, time to get up, time to get up, seven o'clock! as if it were afraid that nobody would. The morning house lay empty. The clock ticked on, repeating and repeating its sounds into the emptiness. Seven-nine, breakfast time, seven-nine! In the kitchen the breakfast stove gave a hissing sigh and ejected from its warm interior eight pieces of perfectly browned toast, eight eggs sunny side up, sixteen slices of bacon, two coffees, and two cool glasses of milk.”... (Bradbury, 1985 : 166)

ฉากช่วงเปิดเรื่องนี้ผู้อ่านจะเห็นภาพของฉากที่นักประพันธ์ใช้อยู่หลายประการนั่นคือ ฉากเสียงนาฬิกาปลุกเจ้าของบ้านเช้าแล้วเช้าเล่า ในช่วงเช้าเป็นประจำทุกวันด้วยเสียงที่พูดว่า “seven o'clock, time to get up, time to get up, seven o'clock!” ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครอยู่ในบ้านหลังดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ผู้อ่านจะเห็นภาพของฉากสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นคือ เครื่องปรุงอาหารเช้า และฉากแห่งยุคสมัยซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2026 เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เพียบพร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่มนุษย์สร้างขึ้น

...“Ten o'clock. The sun came out from behind the rain. The house stood alone in a city of rubble and ashes. This was the one house left standing. At night the ruined city gave off a radioactive glow which could be seen for miles.”... (Bradbury, 1985 : 166)

จากข้อความนี้ผู้อ่านจะเห็นฉากธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ที่สาดส่องในยามเช้าและสภาพบรรยากาศโดยรวม ๆ ของบ้าน ซึ่งมีแต่ความรกร้างและเถาเถานที่เกิดจากสงคราม

ฉากที่ใช้ในเรื่อง "There Will Come Soft Rains" เมื่อพิจารณาดูโดยรวมแล้วพบว่า นักประพันธ์จะใช้ฉากต่าง ๆ ได้อย่างลงตัวกับยุคสมัย ทำให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงความสิ้นสุดลงแห่งยุคคิวิไลซ์ (civilization) มนุษย์ได้สูญสิ้นไปจากโลกนี้และหลงเหลือเพียงเทคโนโลยีบางอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น ฉากเหล่านี้สามารถสร้างความสะเทือนใจและชี้ให้เห็นถึงด้านบวก

คือ ความเจริญก้าวหน้าด้านสติปัญญาของมนุษย์ที่สร้างสรรค์อารยธรรมต่าง ๆ ให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป ในขณะที่เดียวกันก็มีด้านลบที่มีฉนวนมาจากพื้นฐานจิตใจมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความโลภ ความเห็นแก่ตัว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์สร้างนวัตกรรมเพื่อเอาชนะซึ่งกันและกันและเพื่อสร้างการยอมรับ จนเป็นเหตุนำไปสู่การล่มสลายของอารยธรรมมนุษย์ในที่สุด

บทสรุป

ฉาก คือ สภาพแวดล้อมโดยรอบที่เป็นส่วนเติมเต็มบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครทั้งจากภายในตัวละคร อย่างเช่น อารมณ์ น้ำเสียง กริยาท่าทาง ความเชื่อ การดำเนินชีวิต เป็นต้น และจากภายนอกตัวละคร ดังเช่น ทิวทัศน์ ป่าเขา บ้านเรือน ชุมชน สังคม เป็นต้น หากไม่มีฉากแล้วไม่อาจจัดว่าเป็นเรื่องสั้นได้ ฉากแบ่งออกเป็น 1) ฉากธรรมชาติ เช่น ภูเขา ต้นไม้ แม่น้ำ คูคลอง ท้องฟ้า มหาสมุทร เป็นต้น 2) ฉากสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ เครื่องอำนวยความสะดวก บ้านเรือน เป็นต้น 3) ฉากกาลเวลาและยุคสมัย เช่น ช่วงเวลาต่าง ๆ ตลอดจนภพภูมิที่อยู่โน้มนำตามความเชื่อ เป็นต้น 4) ฉากสภาพบรรยากาศ เช่น ฤดูกาล เป็นต้น 5) ฉากสถานภาพและชีวิตของตัวละคร เช่น การดำรงชีพ สถานะทางสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น 6) ฉากสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เช่น ความดีความชั่ว คุณธรรมสามัญสำนึก ความเชื่อ จารีต ประเพณี เป็นต้น 7) ฉากน้ำเสียงและอารมณ์ เช่น ตะโกนหมายถึงโกรธ ตกใจ เสียงสั้นเครือหมายถึงกลัวหรือไม่มั่นใจ เป็นต้น นักประพันธ์ต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะเฉพาะที่จะหยิบเอาฉากในลักษณะใดลักษณะหนึ่งมาใช้ และต้องคำนึงถึงความลงตัวของฉากกับตัวละคร นักประพันธ์สามารถนำเสนอฉากเพียงฉากเดียวตลอดทั้งเรื่องหรือใช้การผสมฉากที่หลากหลายตามการดำเนินเรื่อง แต่ควรสอดคล้องกับตัวละครเพื่อไม่ให้เกิดการเล่าเรื่องขาดความน่าสนใจ

แบบทดสอบท้ายบทที่ 6

ฉาก

คำชี้แจง : จงตอบคำถามต่อไปนี้และอธิบายให้เข้าใจความพอสังเขป

1. ฉากมีความสำคัญและจำเป็นต่อเรื่องสั้นอย่างไร
2. ศึกษาฉากสถานภาพและสภาพชีวิตของตัวละครกับฉากสถานภาพแวดล้อมซึ่งนามธรรมมีลักษณะต่างกันอย่างไร
3. น้ำเสียงและอารมณ์จัดว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของฉากได้อย่างไร
4. ศึกษาวิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องสั้น “The Legend of Sleepy Hollow” โดย วอชิงตัน เฮอร์วิง (Washington Irving, 1783–1859) ในด้านฉากธรรมชาติและบรรยายภาคของหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร
5. ศึกษาวิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องสั้น “The Legend of Sleepy Hollow” โดย วอชิงตัน เฮอร์วิง (Washington Irving, 1783–1859) ในด้านฉากสถานภาพและสภาพชีวิตของตัวละครว่าเป็นอย่างไร